Vammaisfoorumi ry
Handikappforum rf
Finnish Disability Forum

Vammaisfoorumin lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus)

Vammaisfoorumi on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Vammaisfoorumi kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavaa:

Vammaisfoorumi vastustaa esitysluonnosta kumota varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoite. Lisäksi Vammaisfoorumi vastustaa sitä, että laista poistettaisiin velvoite tehdä suunnitelmat yhteistyössä henkilökunnan kanssa ja lapsia sekä huoltajia osallistaen.

Esitysluonnos heikentää yhdenvertaisuutta ja on hallitusohjelman ja hallituksen toimenpideohjelmien tavoitteiden vastainen

Esitysluonnoksessa todetaan, että yhdenvertaisuuslain 6 a §:n säätämisen arvioitiin edistävän erityisesti heikossa asemassa olevien lasten asemaa ja esimerkiksi sitä, että myös henkilökunnan mahdollisuudet ottaa lasten tilanteet huomioon paranisivat ja henkilökunnan huomio kiinnittyisi aktiiviseen yhdenvertaisuuden edistämiseen ja toteuttamiseen. Esityksessä tunnustetaan, että ehdotetulla lakimuutoksella voi olla kielteisiä vaikutuksia erityisesti syrjinnän vaarassa oleviin lapsiin ja heidän perheisiinsä. Vammaisfoorumi pitää erittäin huolestuttavana hallituksen valitsemaa yhdenvertaisuutta heikentävää linjaa. Vammaiset lapset ovat varhaiskasvatuksessa jo lähtökohtaisesti vaarassa jäädä vaille yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatukseen ja kaikkeen sen oheistoimintaan. Vammaisten lasten kohdalla on tärkeää tuoda näkyväksi ja lisätä tietoa yleisesti yhdenvertaisuudesta, mutta myös esteettömyydestä ja saavutettavuudesta, jotka usein jäävät kokonaan paitsioon, mikäli niitä ei erillisin toimenpitein ja suunnitelmin edistetä. Jo varhaiskasvatusvaiheessa vahvistuva eriytyminen heikentää yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua, kasvaa ja kehittyä kouluun ja

myöhempään elämään edetessä. Lisäksi Vammaisfoorumi huomauttaa, että toimipaikkakohtaisen yhdenvertaisuussuunnitelman laatimisvelvoitteen poistaminen heikentäisi myös yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä säädettyä koulutuksen järjestäjän velvoitetta tehdä kohtuullisia mukautuksia vammaiselle henkilölle.

Lisäksi Vammaisfoorumi huomauttaa, että esitysluonnos on ilmeisessä ristiriidassa Petteri Orpon hallitusohjelman kanssa, jonka mukaan ”[h]allitus työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa.”

Esityksessä ehdotettu varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisesta yhdenvertaisuussuunnitteluvelvoitteesta luopuminen heikentää varhaiskasvatuksen henkilökunnan mahdollisuuksia ja valmiuksia kehittää osaamistaan myös esimerkiksi vammaisuuteen liittyvän kiusaamisen tunnistamiseksi ja lasten ja perheiden tukemiseksi.

Kansallisen lapsistrategian tavoitteena on luoda aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi, jossa lapsen oikeudet ja asema vakiinnutetaan niin, että lapset huomioidaan johdonmukaisesti kaikessa toiminnassa. Strategian mukaan haavoittuvassa asemassa olevien lasten asema turvataan ja heidän tarpeensa tunnistetaan paremmin. Valtioneuvosto on hyväksynyt toimeenpanosuunnitelman lapsistrategialle. Toimeenpanosuunnitelmassa tunnistetaan yhdenvertaisuussuunnittelun tärkeys varhaiskasvatuksessa ja yhtenä toimenpiteenä valtioneuvosto toteuttaa selvityksen varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuussuunnittelun tueksi. Lausunnolla oleva esitysluonnos on ilmeisellä tavalla ristiriidassa lapsistrategian ja sen toimeenpanosuunnitelman kanssa.

Suunnitelmallisia toimenpiteitä kunkin toimipaikan tarpeisiin

Luonnos hallituksen esitykseksi nojaa ajatukseen yhdenvertaisuussuunnitelmasta byrokraattisena hallinnon asiakirjana, jonka laatiminen johtaa ylimääräiseen työhön. Suunnitelmallinen yhdenvertaisuuden edistäminen on kuitenkin prosessi, jossa arvioidaan yhdenvertaisuuden toteutumisen nykytilannetta ja laaditaan konkreettisia toimenpiteitä yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. 1.6.2023 voimaan tulleella varhaiskasvatuksen yksikkökohtaisella suunnitteluvelvoitteella ohjattiin varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntarjoajia edistämään yhdenvertaisuuden toteutumista varhaiskasvatuksen arjessa. Poistamalla velvoite arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista jokaisessa toimipaikassa ja osallistaa henkilökuntaa, lapsia sekä heidän huoltajiaan hallitus on ohjaamassa yhdenvertaisuussuunnittelua kauemmaksi varhaiskasvatuksen kentältä.

Useissa kunnissa päiväkotien esteettömyyden taso vaihtelee. Suurimmalla yksityisellä varhaiskasvatuksen palveluntarjoajalla on 177 varhaiskasvatuksen toimipaikkaa ympäri maata. Yhdellä järjestäjä- ja palveluntarjoajatason yhdenvertaisuussuunnitelmalla ei voida huomioida toimipaikkojen erilaisia tarpeita, jolloin suunnitelmat jäävät yleisluontoisiksi, joilla ei ole vaikutusta.

Järjestäjätason suunnitelma, jonka toimeenpano tapahtuisi toimipaikoissa, ei täytä suunnitteluvelvoitteen tarkoitusta, joka on nimenomaan lisätä työntekijöiden, perheiden ja lasten oikeustietoutta ja osaamista yhdenvertaisuudesta sekä valmiutta edistää esteettömyyttä ja ratkaista tilanteita yhdenvertaisuuslain mukaisesti. Henkilökunnan osallistuminen ja lasten ja huoltajien osallistaminen perheiden tilanteet huomioiden on olennaista yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Toimipaikkakohtaisen suunnitteluvelvoitteen poistaminen ei tuo säästöjä

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan toimipaikkakohtaisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimista varten kuntien valtionosuuksia korotettiin 125 000 eurolla. Koska suunnitelmat on ohjeistettu laatimaan yhdessä, yhdenvertaisuussuunnitteluvelvoitteen poistaminen ei juurikaan vähennä työmäärää, vaan pudottaa osan syrjintäperusteista, kuten esimerkiksi vammaisuuden ja sitä kautta esteettömyyden ja saavutettavuuden, pois juuri toimipaikan tilannekuvasta ja toimenpiteistä. Hallituksen esityksen luonnoksessa arvioitu kolmasosan säästö suunnittelukustannuksista on Vammaisfoorumi ry:n näkemyksen mukaan suurempi kuin todellinen säästö. Näinkin laskettuna vuotuiseksi säästöksi valtionosuuksiin saadaan ainoastaan 43 904 euroa vuodessa. Säästössä ei ole kuitenkaan lainkaan huomioitu sitä, että lakimuutos vaatisi jo laadittujen ohjeistuksien ja koulutusten päivittämistä. Valtiontalouteen tulevat säästöt jäävät varmasti pienemmiksi kuin mitä lain muutoksen laatimisen, lausuntokierrosten ja toimeenpanon kustannukset ovat. Lisäksi on otettava huomioon yhteiskunnalle aiheutuvat välilliset kustannukset, joita syntyy pidemmällä aikavälillä, jos lapsuudessa koettu syrjivä kohtelu tai esteettömyyden ja saavutettavuuden puutteista johtuva syrjäytyminen jo varhaiskasvatusvaiheessa aiheuttaa kokemuksen yhteiskunnan ulkopuolisuudesta.

Vammaisfoorumi ry

Veera Florica Rajala
puheenjohtaja

Anni Kyröläinen
pääsihteeri
p. 045 217 4936
anni.kyrolainen@vammaisfoorumi.fi